

Архивски број: 08-25/3

~~24-03-2023~~ година

Постапувајќи по претставката бр. 08-505/1 од 23.09.2022 година, поднесена од [REDACTED] Скопје преку полномошник адвокат [REDACTED] од Скопје против [REDACTED] од Скопје за сторена дискриминација врз основ на етничка припадност во областа на јавно информирање и медиуми, Комисијата за спречување и заштита од дискриминација (во натамошниот текст: Комисијата) врз основа на член 27 став 1 од Законот за спречување и заштита од дискриминација („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 258/2020), на 22.03.2023 година го донесе следното:

МИСЛЕЊЕ

НЕ СЕ УТВРДУВА ВОЗНЕМИРУВАЊЕ врз основ на етничка припадност во областа на јавно информирање и медиуми од страна на [REDACTED] врз граѓаните на Република Северна Македонија со бугарско национално самосознание.

ОБРАЗЛОЖЕНИЕ

До Комисијата за спречување и заштита од дискриминација на ден 23.09.2022 година е доставена Претставка бр. 08-505/1 од страна на [REDACTED] Скопје преку полномошник адвокат [REDACTED] од Скопје. Во претставката подносителот тврди дека е сторена дискриминација по основ на етничка припадност во друга област, односно на социјалната мрежа „FACEBOOK“ врз граѓани на Република Северна Македонија со бугарско национално самосознание од страна на лицето [REDACTED]

Имено, во претставката се наведува дека лицето [REDACTED] на социјалната мрежа „FACEBOOK“ од својот личен профил направил објава на текст со кој според подносителот на претставката, именуваниот сторил директна дискриминација во смисла на член 8 став 1 и вознемирување согласно член 10, а во врска со член 5 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, врз основа на потекло, национална и етничка припадност, кон граѓани на Република Северна Македонија со бугарско национално самосознание.

Подносителот истакнува дека профилот на [REDACTED] на социјалната мрежа „FACEBOOK“ има околу шест илјади следбеници и околу пет илјади пријатели и именуваниот со посочената спорна објава во јавноста поттикнал шовинистички, ксенофобични и дискриминаторски коментари спрема граѓани на Република Северна Македонија со бугарско национално самосознание. Следствено, со тоа именуваниот ги дерогирал одредбите за заштита на основните човекови права и слободи загарантирани со Уставот на РСМ, меѓународните правни акти ратификувани од Собранието на РСМ кои се однесуваат на слободно изразување на националната етничка припадност, како што се: Европската конвенција за човекови права, Универзалната декларација за човекови права, Меѓународната повелба за граѓански и политички права и Конвенцијата за елиминација на сите форми на расна дискриминација на ООН.

Во претставката се наведува дека лицето [REDACTED] на 06.07.2022 година од сопствениот профил на социјалната мрежа „FACEBOOK“ објавил пост со содржина:

„На 21 Април 1941 година во привремената Команда на германските окупациони сили, во скопското маало Крњево, се одржала средба на нацистички офицери од Гестапо и претставници на бугарската фашистичка армија со видни граѓани на тогашно Скопје. На средбата им било кажано дека граѓаните мора да бидат мирни, да не ги напаѓаат окупаторските фашистички сили и да ги прифатат условите на окупацијата, а за возврат никој освен Македонците, патриотите, родољубите, Словените, Ромите, комунистите, криминалците и Евреите нема да биде убиен или малтретиран. Понудата до градските првенци била прикажана како најдобра во тој момент а секоја следна ќе била полоша.

Понудата ја прифатиле само неколку граѓани: Ковачев, Пендаров, Маричев и Џемо Хаса. Сите останати одбиле.

Во април и мај 1944 и германските и бугарските фашистички окупатори избегаа од Македонија без да дадат втора понуда.

#ИсторискаПоука

#МитовиИЛегенди“.

Со приложена фотографија од објавениот пост и интернет врска од истиот:

<https://www.facebook.com/goran.momiroski.12/posts/pfbid02q5KwBHQeyK7xvBaV38QnF8Ljm2eaGijMheA2oYYFvE9pBSpSYSwSkZ6o8GYfeUXVI>.

На крај во претставката подносителот предлага Комисијата да донесе мислење со кое се утврдува директна дискриминација врз основ на потекло, национална и етничка припадност со препорака лицето во иднина да не објавува такви содржини и истото јавно да се извини на неговиот профил на социјалната мрежа „FACEBOOK“.

Комисијата на 17.10.2022 година со Барање за доуредување бр. 08-505/2 се обрати до подносителот на претставката, истакнувајќи дека наведената адреса на потенцијалниот дискриминатор не е адреса на живеење, туку адреса на правниот субјект каде тој е во работен однос и побара од подносителот во согласност со член 24 став 2 од Законот за спречување и заштита од дискриминација во рок од 8 дена од приемот на барањето да ја доуреди претставката.

Подносителот на претставката со Поднесок заведен под бр. 08-505/3 на 31.10.2022 година, во однос на горенаведеното Барање, достави одговор до Комисијата во кој истакнува дека наведената адреса во претставката, иако е адреса од работодавачот кај кој е вработен потенцијалниот дискриминатор, треба да биде земена во предвид во понатамошната постапка на Комисијата.

Комисијата откако одлучи дека во предвид ќе ја земе наведената адреса во претставката, во согласност со член 24 став 7 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, на 06.12.2022 година со Барање бр. 08-505/4 поднесената претставка ја испрати до лицето [REDACTED], за да се изјасни за наводите содржани во претставката во рок од 15 дена од приемот на барањето.

Лицето [REDACTED] не се изјасни по наводите во претставката во предвидениот рок.

Комисијата во донесувањето на мислењето, во предвид го имаше член 6 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, според кој *дискриминација претставува секое разликување, исклучување, ограничување или давање првенство што се заснова на дискриминаторска основа, со сторување или несторување, што имаат за цел или резултат спречување, ограничување, признавање, уживање или остварување на правата и слободите на одредено лице или група на еднаква основа со други.*

Во смисла на член 5 од истиот Закон, *се забранува секоја дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, потекло национална или етничка припадност, пол, род, сексуална ориентација, родов идентитет, припадност на маргинализирана група, јазик, државјанство, социјално потекло, образование, религија или верско уверување, политичко уверување, друго уверување, попреченост, возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба, лично својство и општествен статус или која било друга основа.*

Понатаму, согласно член 9 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, *повикување, поттикнување и инструкција за дискриминација е секоја активност со која посредно или непосредно се повикува, охрабрува, дава упатства или поттикнува да се изврши дискриминација врз дискриминаторска основа.*

Дополнително, согласно член 10 од наведениот Закон, *вознемирување е секое несакано постапување кон лице или група лица врз дискриминаторски основи што има за цел*

или последица, повреда на достоинството или создавање на заканувачка, непријателска, понижувачка или застрашувачка средина, пристап или практика.

Во однос на слободата на изразување, Комисијата го ценеше и членот 16 од Уставот на РСМ (Службен весник на Република Македонија бр. 52/1991; 1/1992; 31/1998; 91/2001; 84/2003; 107/2005; 3/2009; 13/2009; 49/2011 и 6/2019), согласно кој

- (1) Се гарантира слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата.*
- (2) Се гарантира слободата на говорот, јавниот настап, јавното информирање и слободното основање на институции за јавно информирање.*
- (3) Се гарантира слободниот пристап кон информациите, слободата на примање и пренесување на информации.*
- (4) Се гарантира правото на одговор во средствата за јавно информирање.*
- (5) Се гарантира правото на исправка во средствата за јавно информирање.*
- (6) Се гарантира правото на заштита на изворот на информацијата во средствата за јавно информирање.*
- (7) Цензурата е забранета.*

Следствено на тоа и членот 10 од Европската конвенција за заштита на човековите права кој ја уредува слободата на изразување, утврдувајќи дека:

- 1. Секој човек има право на слобода на изразувањето. Ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи, без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Овој член не ги спречува државите, на претпријатијата за радио, филм и телевизија да им наметнуваат режим на дозволи за работа.*
- 2. Остварувањето на овие слободи, коешто вклучува обврски и одговорности, може да биде под одредени формалности, услови, ограничувања и санкции предвидени со закон, кои во едно демократско општество претставуваат мерки неопходни за државната безбедност, територијалниот интегритет и јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на нереди и злосторства, заштитата на здравјето или моралот, угледот или правата на другите, за спречување на ширењето на доверливи информации или за зачувување на авторитетот и непристрасноста на судството.*

Комисијата анализирајќи ја горенаведената објава, утврди дека истата не претставува дискриминација во смисла на член 6 од горенаведениот Закон, од причини што не се исполнети битните елементи на дискриминацијата како противправно дејство. Односно објавениот текст не претставува дејство на сторување со кое се разликува, исклучува или ограничува определено лице или група на лица и притоа се ограничуваат или спречуваат во остварување на одредени права и слободи на еднаква основа со други лица. Дополнително на тоа, објавата ниту посредно, ниту непосредно, не содржи никакви елементи, јасно истакнати, кои повикуваат, охрабруваат, даваат упатства или поттикнуваат вршење на дискриминација спрема лице или група на лица,

темелени на одредена дискриминаторска основа утврдена во член 5 од Законот за спречување и заштита од дискриминација.

Понатаму, Комисијата ја анализираше направената објава и во смисла на член 10 од Законот за спречување и заштита од дискриминација, во контекст на тоа дали истата содржи елементи на вознемирување.

Следствено, Комисијата утврди дека содржината на текстот не претставува вознемирување во смисла на членот 10 од Законот, односно дека не ги исполнува елементите на битието содржани во дефиницијата на вознемирувањето согласно овој член од Законот. Ова од причини што самата објава, според Комисијата претставува посебна стилска форма на изразување и е во линија со слободата на говорот, мислата и јавното изразување на мислата.

Имено, од увидот на објавениот текст јасно произлегува дека истиот е конструиран во смисла на „анегдота“ со елементи на сатира, со кој на имплицитен начин се коментираат актуелни политички настани, притоа критикувајќи политички личности и функционери, а самиот наратив на текстот е во корелација и во рамки на определен историски период, односно историски настан. Сатирата како посебен жанр, односно форма на изразување во книжевната или визуелната уметност и сл., преку хумор со особини на сарказам, иронија, пародија, има за цел исмејување и критикување на определени општествено-политички случувања, настани, ситуации или пак на определени личности, предмети и сл.

Токму затоа и Европскиот суд за човекови права во повеќе случаи забележува дека сатирата е форма на уметничко изразување и социјален коментар, која по своите вродени карактеристики на претерување и искривување на реалноста, природно има за цел да провоцира и агитира. Следствено, секое мешање во правото на уметникот – или на кое било друго лице кое користи ваква форма на изразување треба да се испитува со особено внимание. Оттука, Судот во определени случаи со присутни елементи на сатира, утврдил дека маргината на ценење на државата кога го ограничувала правото на слобода на изразување на жалителите била несоодветна („Welsh and Silva Canha v. Portugal 16812/11; Eon v. France 26118/10; Alves da Silva v. Portugal 41665/07“).

Дополнително, во однос на историскиот контекст на објавениот текст, Комисијата се раководеше и од праксата на Европскиот суд за човекови права (случај „Lingens v. Austria“ 9815/82) која утврдува дека разграничувањето на фактички исказ од исказ во форма на субјективно видување, односно вредносен суд, треба да се прави со особено внимание. Во конкретниот случај, објавениот текст може да претставува текст во смисла на вредносен суд кој почива врз одредени факти, па доколку се земе во предвид како таков, не би можело да се очекува истиот да е подложен на докажување.

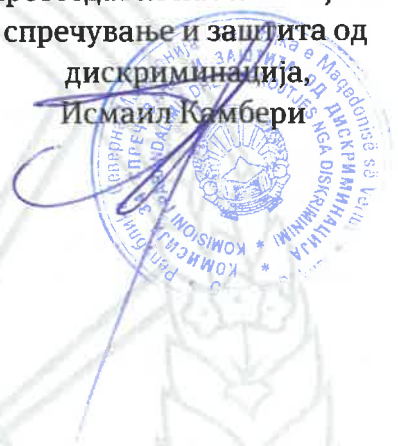
Дотолку што, класификацијата на определен исказ или став, како факт или како вредносен суд е работа која пред се спаѓа во маргината на проценка на домашните судови (случај „Peruzzi v. Italy“ 39294/09).

Во таа смисла, Комисијата наведува дека донесување на одредено мислење во рамки на нејзините законски надлежности, не претставува пречка за лицето кое бара заштита од дискриминација, истата да ја оствари во судска постапка

пред надлежен суд во чии рамки би се утврдувала веродостојноста на определени спорни факти кои се изнесуваат во определена форма, имено согласно Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета.

Оттука, Комисијата во линија со ставот и праксата на Европскиот суд за човекови права, ја утврди фактичката состојба во конкретниот случај и одлучи како и во диспозитивот на ова мислење.

Претседател на Комисија за
спречување и заштита од
дискриминација,
Исмаил Камбери

Доставено до:

1. [REDACTED]
2. [REDACTED]
3. Архива на Комисијата